

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ויצא תשע"ח

אין לקרוא בזמן התפילה וקרידה"ת. © כל הזכויות שמורות למו"ל.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח, י)

במדרש תנחומא: "זה שאמר הכתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך".

ביאר בספר "תמימי דרך", שהנה יכול היה לומר "ויצא יעקב מבאר שבע לחרן", ואם היה כתוב כן, יוצא שהאותיות י' ו' ה' ק' מיותרים: "וילך חרנה", ובספרים הקדושים מובא שהשם יוה"ק זה המלאך הממונה על קפיצת הדרך, ושם זה יוצא מהפסוק "כי מלאכיו יצוה לך", ובזה מובן המדרש, שהיה קשה למדרש על ייתור האותיות הניל, ומתריך שהכתוב רימז על המלאך שממונה על הדרך שנתלווה איליו, וכפי שיוצא מהפסוק כי מלאכיו וכו'.

בספה"ק אוהב ישראל הביא לבאר בזה כך: (ליקוטים, פר' ברכה) "במדרש הנפטר מחבירו אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה. ומאי הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים. עכ"ל המדרש. פי' כי שם של שמירת הדרך הוא יוה"ק היוצא מן ס"ת מפסוק (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך, והם ר"ת של י"חיד ו"רבים ה"לכה כ"רבים שהוא ג"כ שם זה.

בספר "חקל תפוחין", מביא בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א, שסיפר, שפעם נסע הרה"ק החוזה מלובלין עם כמה מחסידיו, והיה זה ביום ששי, וכבר נתאחרה השעה, פנו החסידים אל רבם ואמרו, שבדורות הקודמים, במצב כזה היה הצדיקים עושים קפיצת הדרך, נענה החוזה מלובלין ואמר "יא ווער כען היינט" (כן, מי יכול היום), ולפתע ראו שהגיעו למחוז חפצם מוקדם בהרבה מהמצופה, ולאחמ"כ אמרו שבדבריו "יא ווער כען היינט" כיון החוזה מלובלין את השם הנוכרי, יוה"ק שמסוגל לקפיצת הדרך.

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו (כח, יב)

פרש רש"י ז"ל "עלים ויורדים - עולים תחילה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוץ לארץ ללוותו".

לכאורה יוקשה, הלא מעשה זה, שחלם את החלום על המלאכים העולים ויורדים, התרחש בעת שהיה בהר המוריה, שאינו גבול ארץ ישראל ומדוע התחלפו שם המלאכים?

כך הקשה ה'באר יוסף', ואמר על כך 'חאפ' נפלא, מתיקות התורה:

על הפסוק: "הארץ אשר אתה שוכב עליה", דרשו חז"ל "מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו". נמצא שכעת היה יעקב בסוף גבול ארץ ישראל, ומן המקום שהוא כעת משם ואילך הוא חוץ לארץ, ממילא הוצרכו מלאכי ארץ ישראל להתחלף עם מלאכי חוץ לארץ, מלאכי ארץ ישראל עלו לרקיע, ומלאכי חוץ לארץ ירדו ללוותו לחוץ לארץ.

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כח, כ)

יעקב אבינו מסתפק במוטע, אין הוא מבקש מותרות, רק לחם לאכול ובגד ללבוש. הסבא מקלם זצ"ל שואל, הרי הרמב"ם אומר שמה שאדם מוכרח ואינו יכול להסתדר בלי זה, מובטח לו שהקב"ה יתן לו, א"כ הרי יעקב בטוח שאת המעט שהוא צריך בשביל להחיות את נפשו, יקבל מהקב"ה, א"כ מה היתה בקשתו "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש".

והתירין, יעקב אבינו שעוזב את ביתו של יצחק, בית המלא קדושה וטהרה, והולך ללבן הרמאי העובד ע"ז, מפחד הוא שמא הקירבה עם לבן תשפיע עליו לרעה, ומבקש הוא מהקב"ה שאף בזמן שהוא יחזור מלבן: "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש". פירוש: שאני רגיש שלא אני נותן לעצמי את הלחם ואת הבגד, ולא כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אלא שארגיש שהכל נותן לי הקב"ה. וזה ביקש יעקב אבינו, שהוא יסאר באותה מדריגה שהוא נמצא עכשיו ולא ישפיעו עליו מעשי הרעים של לבן. כי האיש שיש בו הרבה אמונה מרגיש שלא הלחם ולא הבגד הם שלו, אלא הכל נותן לו הקב"ה, ובשעה שהאדם יתבונן בזה, יראה בצורה אחרת הברכה שמברך על הלחם והברכה שמברך מלביש ערומים. (דברי מוסר) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא: (כח, יא)

וברש"י: וישם מראשותיו - עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות התחילו מריבות זו עם זו זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאן הקב"ה אבן אחת וזהו שנא' ויקח את האבן אשר שם מראשותיו: יש להבין בדברי רש"י: א-א אם הניח את האבנים סביב לראשו, מה יש להם לריב "עלי יניח צדיק ראשו" הרי לא שם כרית אלא גדר! ב-ב ממתי שמענו שאבנים יכולים לריב? [בוודאי שדברי חז"ל אמת לאמיתה אף שלא שמענו כן וזלתי, אמנם אפשר לבאר בדרך נוסף, כדלהלן] ג-ג מה ענין של "מריבה" יש כאן? הרי דבר זה תלוי בעיקב היכן שיחליט שם יניח את ראשו, מילא אם היה אומר שהאבנים היו במתח רב מי יזכה - מילא, אבל 'מריבה' מהיכי תיתי?

הנה במהרש"א (חולין צא) עמד על השאלה הראשונה (וכן ברא"מ עיי"ש) וכתב: עלי יניח צדיק ראשו כו'. בב"ר מפורש שעשאן כמין מרזב כו' כפרש"י בחומש והוא שהניח מלמטה אבן אחד להניח ראשו עליו וסביב אותו האבן הניח הרבה אבנים בגובה מג' צדדים עד שנעשה ג' דפנות כמין מרזב שיש דף א' מלמטה וג' דפנות מצדדין התחילו כל אבנים מריבות עם אותו אבן שהניח מלמטה כל א' אומרת עלי יניח צדיק את ראשו עד וזיה בנימין הצדיק נבלעים באבן א' ו"ל שכולן נבלעו באותה אבן אחת שלמטה כדי שניח ראשו על כלן דברי הרא"ם בזה אינם מבוררים ואין להאריך: הונח לנו השאלה הראשונה לפי דברי המהרש"א, אך שאר התמימות נראה ליישב עפ"י דברי המהרש"א וכדלהלן:

הגמרא מביאה (במגילה כו וכן בזבחים נג וביומא יב) המחלוקת אם ירושלים נתחלקה לשבטים:

במאי קמפליגי תנא קמא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים ורבי יהודה סבר נתחלקה ירושלים לשבטים ובפולגתא דהני תנאי דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין ובה מזבח בניו והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבלועה שנאמר חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפיזן לשכינה והאי תנא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים.

וראים מדברי הגמרא שבעבור השתוקקותו הרבה של בנימין בשבילה זכה להשראת השכינה בחלקו. וכן כתבו המפרשים שם. אבל לפי המ"ד שירושלים לא נתחלקה לשבטים, היכן מצאנו את השתוקקותם להשראת השכינה שבשבילה זכו לכך?

אפשר לומר שזה היה כאן העניין עם האבנים, על פי דברי המדרש רבה שמביא כמה שיטות כמה אבנים שם מראשותיו ואחת השיטות שהיו 12 אבנים כנגד שניים עשר שבטי י-ה.

והנה לפי דברי המהרש"א לקח אבן אחת למתחת ראשו ושאר האבנים היו מסביב, וכאן היה הויכוח בין השבטים שבא ראובן ואמר האבן אשר יעקב יניח ראשו עליה היא המכוונת נגד שבט ראובן ושאר השבטים אבנם מונח סביב, בא שמעון והתחיל מריב איתו שהאבן מתחת ראש יעקב היא כנגד שבט שמעון וכו', כך כל שבט ושבת טען "עלי יניח צדיק ראשו", דהיינו שהאבן שיעקב מניח ראשו עליה היא המכוונת לשבטו. ובזה הרווח לנו שלא היה צורך שהאבנים יזוזו מכאן להתם ואף לא יפתחו את פיהם אחד לשני.

מה עשה הקב"ה? כיוון שראה השתוקקותם של כל השבטים לזכות להשראת השכינה, עשאן לאבן אחת ואמר שכולם יזכו בכך, ולכן לא נתחלקה ירושלים לשבטים שכן מכולם זכו, וזהו אמרו "האבן אשר שמתו מציבה יהיה בית אלוקים" דהיינו שכמו האבן האחת המכוונת נגד כל השבטים כך בית האלוקים בחלקת כל השבטים.

ויספר ללבן את כל הדברים האלה (כט, יג)

כתב רש"י, "ויספר ללבן - שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטלו ממנו ממנו". ולעיל (פסוק יא) הביא רש"י "ד"א לפי שבא בידים ריקניות אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות ואני אין בידו כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו א"ל מה אעשה לצייו של אבא אמר לו יעקב טול מה שבידי והעניי חשוב כמת". הגרמ"ם שולזינגר זצ"ל סיפר ששאל פעם את הסטייפלער, איזה מעלות צריך לחפש כשרוצים לבחור חתן, אמר לו הסטייפלער שכשבוחרים חתן, לא צריך לבדוק עילוי גדול, רק צריך לבדוק שלשה דברים, שיהיה לו מידות טובות, שיהיה מתמיד, ושיהיה לו שכל הישר. אבל לא צריך להיות גאון. וסימנך "משה" מידות, שכל ישר והתמדה, אמר הגרמ"ם שאלתי את הסטייפלער, אם יש לו שכל הישר, והוא גם מתמיד, למה צריך שיהיה לו מידות טובות? הרי התורה מעדנת את האדם! ע"י תורה האדם מקבל מידות טובות. ענה לו הסטייפלער, אכן התורה מעדנת את האדם, אבל זה לא מספיק, אם האדם לא מתייעע לשנות את המידות ולשפרן. התורה לבד, זה לא מספיק. והביא לו ראייה מהפרשה שלנו, אליפז למד אצל זקינו יצחק, ומה למד אצלו? "לא תרצח". וכי את הלאו של "לא תגזול" ו"לא תגנוב" הוא לא למד אצלו? הוא למד שאסור להיות רוצח, ושודד מותר כן להיות? מה התירין? אם הוא לא היה לומד תורה הוא היה רוצח, אבל היות שלמד תורה, והתורה מעדנת את האדם, אז זה הועיל לו להוריד אותו מדרגת "רוצח" לדרגת "שודד". אמר לו הסטייפלער, וודאי שהתורה עורת, שבלי התורה הוא היה רוצח ואילו עם התורה הוא סתם "חיה רעה". אם לא עובדים על המידות, זה לא מספיק.

יעקב מגיע הביתה, מבטיס בסיר ומפטיר בנימת אכזבה: "אין משהו אנושי לאכול בבית הזה?... והיא שותקת, ממלמלת בשקט: "אני מצטערת, לא היה לי זמן". הוא יוצא מהבית, קונה לעצמו מנה פלאפל, חוזר, השעה כבר שתיים. "אני חייב לישון", הוא מודיע לאשתו, "בבקשה, תשמרי על השקט". היא משתדלת בכל כוחה לשמור על התינוק והתאומים שלא יפריעו את מנוחת בעלה. בשלוש הוא חוזר לכולל, ובשלוש וחצי חמותה מתקשרת: "רחל, שמעתי שהיום הכנת תירס לארוחת צהריים..."

ברגע זה, הדם עולה לה לפניו, הדמעות עולות לעיניים. היא אומרת: "רק רגע, אמא". היא ניגשת לברז, מוזגת לעצמה כוס מים ומברכת "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, שהכל נהיה בדברך" ושותה. ביחד עם המים נשטפים גם הכעס והדמעות, הכל נמוג כלא היה!

ברגע זה הקב"ה מכנס את פמליא של מעלה, ואומר: ראו בריה שבראתי בעולמי. זוהי גדלות של "לך דומיה תהילה". "וה' בהיכל קדשו, הס מפניו כל הארץ". השבח הגדול ביותר הוא: "הס מפניו כל הארץ".

זכות הגאולה – שתיקת רחל

כאשר נתבונן נגלה, כי המעשים היפים ביותר בהסטוריה של העולם, היו דוקא מעשים של שתיקה!

ידועים דברי המדרש שהגאולה העתידה מהגלות המרה בה אנו נמצאים, תהיה בזכות רחל אמנו, וכך הוא לשון המדרש:

"א"ר שמואל בר נחמן: בשעה שחרב בית המקדש בא אברהם לפני הקב"ה אמר אברהם לפני הקב"ה: רבונו של עולם מפני מה הגלית את בני, ומסרתן בידי האומות והרגום בכל מיתות משונות והחרבת את בית המקדש, מקום שהעליתי את יצחק בני עולה לפניך? אמר לו הקב"ה לאברהם: בניך חטאו ועברו על כל התורה".

"מיד פתח אברהם לפני הקב"ה ואמר: רבש"ע למאה שנה נתת לי בן וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבע שנים אמרת לי העלהו עולה לפני ונעשיתי עליו כאזכרי ולא ריחמתי עליו אלא אני בעצמי כפתתי אותו ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?"

"פתח יצחק ואמר: רבש"ע כשאמר לי אבא (בראשית כ"ב) אלקים יראה לו השה לעולה בני לא עכבתי על דבריך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח ופשטתי את צוארי תחת הסכין ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?"

"פתח יעקב ואמר: רבש"ע לא עשרים שנה עמדתי בבית לבן, וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו והרשע ובקש להרוג את בני ומסרתני עצמי למיתה עליהם ועכשיו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבחא לאחר שמגדלתם כאפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גידול בנים כי רוב ימי הייתי בצער גדול בעבורם ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני?"

"פתח משה ואמר: רבש"ע לא רועה נאמן הייתי על ישראל ארבעים שנה ורצתי לפניכם כסוס במדבר וכשהגיע זמן שיכנסו לארץ גזרת עלי במדבר יפלו עצמותי ועכשיו שגלו שלחת לי לספוד ולבכות עליהם?" וכו'

"באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה: רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה, ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים, והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד, כי נודעה לי העצה, והודעתני לבעלי, ומסרתני לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי, וכדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי, וסבלתי את אחותי, ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתני לאחותי כל הסימנים שמסרתני לבעלי כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד, אלא שנכנסתי תחת המטה, והיה מדבר עמה והיא שותקת, ואני משיבתו על כל דבר ודבר כדי שלא יכיר לקול אחותי, וגמלתי חסד עמה ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי, ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש, והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים במ כרצונם?"

מיד נתגלגלו רחמי של הקדוש ברוך הוא ואמר: בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, הדיא הוא דכתיב (ירמיה ל"א) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו וכתוב (שם) כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שחר לפעולתך וגו' וכתוב (שם) ויש תקוה לאחרייתך נאם ה' ושובו בנים לגבולם" עד כאן לשון המדרש.

הבה ונראה מה היה כאן: בא אברהם אבינו לפני הקב"ה ואמר: רבש"ע, לחינם עמדתי בעשרה נסיונות? ענה לו הקב"ה: מה אעשה, עם ישראל עשו הרבה עבירות. בא יצחק ואמר: לחינם פשטתי את צוארי להישחט? וגם לו ענה הקב"ה את אותה התשובה. וכך גם יעקב ולמשה רבינו. אף אחד לא הצליח להציל את עם ישראל.

עד שבאה רחל אמנו. בעצם, מה עשתה רחל? היא שתקה! אבל פעולה זו של השתיקה פשוט פוצצה את העולם. היא ראתה איך שכל בית ישראל נלקח ממנה, איך שהיא עתידה להיכנס לבית עשו, היא ראתה דברים נוראים, ומה היא עשתה? נכון, היא גם עשתה מעשים נפלאים, אבל בעיקר שתקה! זה הכח המופלא שיש אצל האדם – לעצור את עצמו!

כל נהג יודע כי הכלל הראשון בנהיגה הוא: אם אין מעצור [ברקס] – אל תיכנס למכונית! המעצור הוא הדבר החשוב ביותר במכונית!

ושוב, איננו מדבר על לשה"י, אלא על הכח לשתוק. לפעמים צריכים לשתוק גם כשמוותר לדבר.

איזו עבירה היתה רחל עוברת אילו היתה מגלה ליעקב שניתנת לו לאה אחותה במקומה? אדרבה, היא היתה מקיימת בכך מצוה, שהרי יעקב אבינו ציווה עליה

לשמור על סימנים על מנת לדאוג לכך שלא לא תינתן לו, והיא עומדת בדיבורה ובהבטחתה [ובאמת, בסופו של דבר רחל לא הפסידה כלום, שהרי ממנה נבנה הכלל-ישראל. רחל אמנו היתה "עקרת הבית" – הכל היה ממנה, כי את לאה היא הכניסה, וגם את בלהה וזלפה היא הכניסה, היא הכניסה את כולם]. ואעפ"כ היא אינה עושה כן. מדוע? כי אחותי תתבייש! הכח לשים 'ברקס', לשתוק בשעה שמרגישים שמוכרחים לדבר ומוכרחים להגיב – כח זה הוא הכח אשר יביא את הגאולה, כמו שנאמר "ויש תקוה לאחרייתך ושובו בנים לגבולם" (תפארת שמשון)

הפעם אודה את ה' (כט, לה)

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאתה לאה והודתו, שנאמר: הפעם אודה את ה' (ברכות ז, ב)

חז"ל למדו אותנו כי אחת מן החובות הבסיסיות ביותר בחייו של יהודי, היא היותו מודה להקב"ה על כל הטובות שגמל אתו.

הגמרא אומרת (בבא קמא טז, א) "שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש, והני מילי דלא כרע במודים".

לאחר שבע שנות קבורה באדמה, הופכת שדרתו של מי שלא כרע במודים לנחש. מדוע הוא מקבל עונש זה? – משום שכמו הנחש, אשר בעקבות קללתו אין לו חוש טעם בפיו, וכל מאכליו הינם בטעם עפר ואינם מסבים לו הנאה, כך מי שאינו יודע להודות לה', שזה שורש הסיבה לכך שאינו כורע במודים – אינו מכיר בטובה שנתנו לו, ולא מרגיש טעם במה שקיבל.

והנה, לאחר שהודתה לאה, היא הפסיקה ללדת ילדים נוספים, כנאמר (כט, לה) "ותעמוד מלדת".

מדוע נענשה לאה, לאחר שהודתה לה'?

מכיון שביחד עם ההודיה לה' על מה שגמל לנו בעבר, עלינו לבקש ולצעוק על העתיד, כמו שכתוב: "הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו, ואמרו הושיענו אלוהי ישענו... להודות לשם קדשך", אנו מודים להשי"ת על העבר "הודו לה' כי טוב", וכיחד עם זאת "ואמרו הושיענו... והצילו מן הגויים", צועקים ומבקשים על העתיד שיצילנו, כדי שאז נודה לשם קדשו.

כאשר שואלים את הרב הלל זקס: "מה שלום כבוד הרב?", הוא נוהג לענות: "ברוך ה' טוב, כן יתמיד חסדו עלינו...", כדי להרגיש שדבדב עם ההודאה, יש לצעוק ולהתפלל על העתיד.

הבעיה היא שלא תמיד אנו רואים שיש על מה להודות... הרבה פעמים נדמה לנו שאין מספיק, ומה שכבר ישנו, נעלם ואינו קיים, וראיינו ממוקדת רק במה שחסר ובמה שאיננו.

בין ראובן ושמעון היו קשרי ידידות ענפים במשך שנים רבות, וכאשר הוצעה בתו של זה לבנו של זה, קיוו שניהם להצלת השידוך. ואכן, לא חלף זמן רב עד שבאו השנים בקשרי שידוכים זה עם זה, ושמחתם גדלה עד מאוד.

אולם לא חלף זמן רב עד שנודע לראובן, כי שמעון, מחותנו, נקלע לקשיים כלכליים, ולמנעושה היהוה מבוסס עד למעלה מארכובותיו בביצת חובות טובעני. הזדרז ראובן, נטל לידו עט וקסת וכתב לריעו משכבר הימים מכתב תנחומים נוגע ללב. הוא ביכה את מר גורלו והשתתף עמו יפה בכל מצוקותיו, ולבסוף חתם: "נ. ב. לגבי השידוך שבינינו, ודאי תבין, כי לרגל ההתפתחויות האחרונות בטל השידוך כלא היה, שכן לא יעלה על הדעת, שאנוכי ובני נשתדך עם בעל חוב...".

הוא שיתף את המכתב לבית הדואר, ובכך תמה ונמחתה פרשת שמעון מחייו. אולם, עודו מהרהר למי יפנה כדי לחפש שידוך אחר לבנו, התקבל בביתו מכתב תשובה משמעון, שבו מודה לו חבריו מקרב הלב על דברי העידוד והנוחם שטרח לכתוב לו, ומוסיף כי השידוך אינו בטל, אלא חי, קיים ונושם...

המכתב המפתיע לימד את ראובן שכל הנראה לא הבין שמעון במה דברים אמורים, וכדי שחלילה, לא יצאו תקלות תחת ידו, מיהר וארו את כל המתנות שקיבל בנו, נתנם ביד שליח ומינה אותו להשיבם לבית שמעון, ולציין באוזניו כי השידוך בטל ומבוטל.

זמן קצר לאחר מכן, הודיעו לו כי אורח חשוב הגיע לביתו.

בפתח הבית עמד שמעון בכבודו ובעצמו, אוהז בידו את ערימת המתנות של הבן ואומר: "שלום עליכם! מדוע שלחתם לי את המתנות הללו, שלכם הן!". "קח לך", אמר ראובן והשפיל את מבטו.

"לא אקח. אלו המתנות שלך, השידוך חי וקיים..."

"כל זמן ששינינו גברים היה השידוך חי, אולם מרגע שאתה אינך גביר, אין טעם לדון בכך, וברור שהשידוך מתבטל לגמרי".

"יש על מה לדבר, אולם אתה אינך מעוניין לעשות זאת, והשידוך חי".

משנוכח ראובן בעקשנותו של שמעון, הבין כי צרתו צרה, והחליט לנסוע אל אחד האדמורים שיחליט בעניין.

ביום שישי, אחרי חצות היום, הגיעו השניים לבית האדמו"ר.

"שלום עליכם".

"הרבי יודע... שידכתי את בני, אולם המחוחתן פשט את הרגל".

"אני יודע".

"כעת הנני רוצה לבטל את השידוך".

"ככה?... מזל גדול יש לך שאתה באתה אלי... אולם יום שישי אינו זמן לדיבורים, היכנס אלי שוב במוצאי שבת".

בבת אחת נגולה אבן גדולה מעל ליבו של ראובן. ברוך ה'! האדמו"ר אוחז בדעתו, ולבטח הוא ימצא את הדרך להודיע על כך לשמעון בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים.

במשך כל השבת לא סר החיוך מעל פניו, ומיד בצאת השבת הידפק על דלתות בית הרבי.

"שלוש עליכם", הושיט לו האדמו"ר את ידו.

"באתי בקשר לשידוך".

"מה?"

"אני רוצה הדרכה. איך, למעשה, לעזוב את השידוך המדובר?"

"אומר לך. כמה התחייבת אתה?"

"מאה אלף דולר".

"וכמה התחייב הצד השני?"

"עוד יותר".

"אם כן, תתן את הכסף שהתחייבת וגם את הכסף שהוא התחייב ולך לחופה שמח וטוב לב..."

פער ראובן את פיו בתימהון, ובקושי הצליח לשאול: "הלא הרבי אמר שהנני בר מזל שבאתי הנה".

"וודאי שהנך בר מזל על שאתה באת הנה", חייך איליו האדמו"ר, "האם היית מעדיף שאתה תפשוט את הרגל, ושמעון יבוא לשאול עליך?!"

כה התרגלנו לראות בכל עניין שהוא את הצד השלילי, עד שאין אנו מבחינים כלל בצד החיובי, וכך אנו שרויים תדיר בעצב רב.

חלק מעבודת החיים שלנו היא "הפעם אודה את ה'", אשר מגיע מכח ההכרה בטובתו של מקום!

(ומתוך האור)

גאולת עם ישראל - על ידי האחדות והשלום

וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה כן מן הבאר הוא יסקו העדרים והאבן גדלה על פי הבאר. ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה. ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחורן אנחנו. ויאמר להם הידעתם את לבן בן חבור ויאמרו ידענו. ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן. ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו. ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר וישקו הצאן (כט, ב-ח)

האלשיך הקדוש בספרו "תורת משה", דרש שפוקים אלו בדרך רמז "על שלשלת הדורות בגלות שגלינו מארצנו ומבית מקדשנו:

יעקב אבינו ראה כאן מחזה נבואי: וירא והנה באר בשדה. "באר" הוא בית המקדש. משם היו נובעים ה"מים החיים" - כל השפע וכל הטוב שבעולם. והיכן נמצאת "באר" זו? "בשדה", שהרי נאמר על בית המקדש: "ציון שדה תחרש" (ירמיהו כו, ח).

והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה - אלו הכהנים, הלויים והישראלים, שכולם נכללים בתואר "צאן".

ולשם מה הם באים לשם?

כי מן הבאר הוא יסקו העדרים - כי מבית המקדש, כאמור, היו מקבלים את השפע, הן הגשמי והן הרוחני, ובשמחת בית השואבה היו שואבים משם רוח הקודש כמו שאמרו חז"ל ("בר ע, ח).

אלא שגרמו העונות והאבן גדלה על פי הבאר. בגמרא (סכה נב ע"א) מבואר, שאחד משמותיו של היצר הרע הוא "אבן", אבן גדולה הושמה על פי הבאר ומנעה את האפשרות לשאוב משם את השפע. כלומר, בא היצר הרע, החטיא את עם ישראל בעבודה זרה, ועתה הבאר הזו נסתמה, נחרב בית המקדש הראשון.

בראות עם ישראל את רעתה הגדולה של ה"אבן" הוא יצר הרע של העבודה זרה - ונאספו שמה כל העדרים - בתקופת בית שני עלה עזרא הסופר מבבל, יחד עם כל אנשי כנסת הגדולה, עשו אספה גדולה "ויזעקו בקול גדול אל ה' אלקיהם" (נחמיה ט, ד).

ומספרת הגמרא (יומא טט ע"ב), שהתפללו לקב"ה וכך אמרו: "בייא, בייא [-לשון זעקה]! היינו האי דאחרביה למקדשא, וקליא להיכלא, וקטליניה לכלהו צדיקי, ואגליניה לישראל מארעהון, ועדין מרקד בינין" - אותו יצר הרע של עבודה זרה - בגללו נחרב בית המקדש, נשרף ההיכל, נהרגו כל הצדיקים, ועם ישראל הגלה לבין האומות, ועדיין קיים הוא בתוכנו!

"כלום יבתיה לן אלא לקיבולי ביה אגרא" - הרי כל מה שנתת לנו, רבונו של עולם, את היצר הרע של העבודה זרה, הוא כדי שנתגבר עליו ויהיה לנו על כך שוכ. שוכ מקבלים רק כשמתגברים. על ימות משיח נאמר: "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב, א), כי באותו זמן ישחט הקב"ה את היצר הרע, ולכן יהיו אלו ימים שאין בהם מה לעשות, כי כל החכמה היא לקיים מצוות כשיש נסיון, כשנוקקים להתגבר על מכשולים!

יסוד גדול זה, נלמד מהמעשה הבא שארע עם רבי שלום שבדרון זצ"ל:

בימי קום המדינה היו ימים קשים. הנוער ברובו נסחף אחרי תנועות ההתנגדות לבריטים, והיה צורך בספינת הצלה למנוע את הסחף הגדול. ר' שלום יחד עם קבוצת תלמידי חכמים אספו בני נוער ויסדו מסגרות תורניות.

ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי (ל, א)

ותמוה, ונ"ל לישב דהרמב"ם נתן טעם למה כל העריות אסורות אף לאחר מיתה ושתי אחיות אסורות רק בחייהם משום דשתי אחיות אסורות רק מחמת קנאה ולאחר מיתה אין שייך קנאה ולכך מותר במיתתה לישא אחותה וקשה למה יעקב נשא שתי אחיות וצ"ל שלא היתה קנאה ביניהם כדאיתא שהיחה עעמה תחת מטתה.

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם

והא"ש ותקנא רחל באחותה וצ"ל שהייתה קנאה ביניהם לכך אמרה ליעקב הבה לי בנים ואם אין מותה אנכי הלא יש לי קנאה על אחותי ואז אסור אני עליך משום אהות אשה כדעת הרמב"ם ומפני כך מותה אנכי ודו"ק (מדרש יונתן)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. (כח, טז)

ויש לדקדק דמה לו לסיים ואנכי לא ידעתי. ויש לומר דהנה איתא בגמרא דכל החלומות הולכים אחר ההרהור לבו דמה שמהרהר ביום בו לא בחלום בלילה שמיוו לא חלם